

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénsek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Honszerelem.

Azt kérdezitek tőlem, hogy mi a honszerelem? Hát nem volt édes anyátok, a ki testével takargatott s szívével táplált s a futó széltől is féltett benneteket?

S nem emlékeztek az erős atyára, ki értetek küzdött, fáradott s övéiért az egész világgal is kész volt szembe szállani?

A honszeretet az édes anyának önfeláldozó hivsége a gyermekeiért, és az apának büszke gondja és önteltsége, melylyel fiaira néz.

És a honszeretet még ennél is több. Nem ismeritek a dalt a hű fokföldi népről, a levert Transválról, melynek

„... mezőin siri csend honol,
Elhunyt a sok hős!
Két árny borúlt rá: szolgaság s nyomor.

Nézzünk csak szívébe minden bur anyának.
A bú, a kin ott régen megkövült,
Rideg hajlék tüzhelye rég kikült;
Nincs tavaszuk, elvette, a ki adta,
Nem ostromolják az eget miatta,
Nem kéri Istent: kincsünk, gyermekünk,
Szabadság — csak azt add vissza nekünk!“

Nem hallottátok, hogy a hős japáni azt válaszolja a résztvevőnek: „Ne sajnáld elesett két szép fiamat. A hazáért haltak és én büszke vagyok rájuk.“

S nem emlékeztek azokra a mesebeli időkre, midőn e szó hangzott nálunk is, hogy előre; midőn Aradnak véráztatta földén 13-an haltak dicső halált.

S nem tudnátok, hogy a nagy Batthyányinak ki vitte börtönébe a gyilkot: hitvese! S nem, hogy a hallhatatlan Széchényit mi kergette a tébolydába s mi adta kezébe a gyilkos fegyvert: a hazán kétségbeesett lelke és önkeze!

Erős a szeretet mint a halál, de a honszerelem a halálnál is erősebb.

Gyöngé asszonyt Eger vár hősvédőjévé, elesett férje bosszúlovójává avat. Kaszával, cséppel fegyverkezett népet, ágyuk és sáncok ellen ostromra indít. Egymással viszátkodó feleket egy táborba egyesít, hogy ellenállhatatlanok legyenek.

Nagy erős érzelem a haza szeretet. Másokon látom, de csak lelkemmel tudom másoknak is megvilágosítani. Csak egy fiam van. Kedves, szép, egészséges és jó. Büszkeségem és gyönyörűségem — minden reményem — egyetlen boldogságom. Csak ez az egy van.

De kérje el tőlem a Haza bármikor, bármely órában odaadom, készségesen; két kezemmel kötöm fel a kardot oldalára magam.

Tudjátok-é, értitek-é most már, hogy mi a honszerelem?

Berkesz, 1905. jan. 27.

Gróf Vay Gáborné.

Viharban.

Krónikák I. 19. „*És monda az Ur Illyésnek: Főjj ki és állj meg ezen a helyen az Ur előtt: És imé az Ur azon megyén vala át, és az Ur előtt megyen vala nagy erős szél, mely a hegyeket felfordítja vala és meghasogatja vala a kősziklákat . . . és a szél után földindulás támadt . . . és a földindulás után tűz jöve . . . és a tűz után egy lassu vékony szó hallaték.*”

Az országos képviselő választások viharja lezúgott s mint egy hatalmas orkán úgy vonult el hazánk felett. Erős meggyökerezett fákat erdönként kicsavart, nagy politikai pártokat elsepert, régi építményeket összedöntött és az új fejlődés levegőjét fuvallta szerte szét.

Csordültig telt a lélek nyugtalansággal mindenütt, még a mi soraink között is. Sok testvér atyánkfia áll csüggedten és lesujtva és azt hiszi szívében, hogy eljött az utolsó ítélet és azt kérdi aggodalmasan, mi lesz velünk és mi lesz a hazával?

Illyés csüggedése, Illyés kétkedése.

Ne csudálkozzatok rajta. A Baal papjaival lefolyt küzdelem, meses párbaly és csodák után mégis csak a próféta az, a ki menekül, a kinek lételéréért is aggódnia kell.

Ne ítéljétek el tehát, ha Illyés kétségbeesett és a mi lelkészeink közül is sokan lemondtak már a régi hagyományokról és az állam felé fordultak arccal.

Századok óta hangzott feljök és hangzott

felénk és egyházainkhoz is az isteni parancs: „Kelj fel, erőd felett való utad vagy!” Századok óta hiven haladtunk az evangéliom világosság és nemzeti szabadság ösvényein.

A magyarság jobbjával valláskülönbség nélkül együtt küzdöttünk a nemzet alkotmányos jogaiért az idegen elnyomó ellenében és midőn az győzött, a mi és hiveink pusztulása volt az engesztelő áldozat.

S a diadalmas csaták alatt és a gyászos pusztulás napjaiban is a mi falaink között gyult fel a nemzeti műveltség lángja és a mi lelkünkön keresztül táplálkozott az az európai műveltség és egyetemes emberi haladás olajával.

Nem csoda, ha a gyengén pislogó gyertyából elégett. Nem csoda, ha nemzeti szabadság és élet terhét hordozó vállak megroskadtak s az egykor erős karok aláhanyatlottak. És természetes, hogy a kivívott győzelem és a helyre állott alkotmányosság napjaiban, azok a kik véreztek, szenvedtek, áldoztak és erőtlenek lettek, a nemzeti hatalom sziklabércei közt kerestek védelmet, az államhatalom barlangjába menekültek.

Még azt is meglehet érteni, ha szorosabban csatlakoztak azokhoz, a kik az országos vezetők között a mi nyomoruságunk iránt részvétet mutatnak és a kik különben is a mi sorainkból valóak valának.

Illyésnek sokat meglehet bocsátani, az Illyésnek sok dolgait meg lehet érteni: de azt nem

TÁRCA.

A berkeszi kastély színváltozása.

Berkesz egy kis szabolas megyei kálvinista falu a néhai Báboly moesára mellett. Összes nevezetessége a gróf Vay család hatalmas kastélya, mely a falu felső végén áll őrt, míg alsó végén a Demecser felé vivő út mellett sűrű ákácós temetője setélik. Most elhagyatott, mint az alföldi temetők, de régen az öreg Végh József nagytiszteletű úr idejében, a kit az öreg Adám gróf hozott vissza Csehországból, halálfejes kapuja volt és azon egyfelirat, melyet a berkesziek ma is büszke kegyelettel emlegetnek. En Dombosi Pócsi Jóskától hallottam, a ki foglalkozására nézve kertész legény volt a kastélyban és méltóságára nézve pedig a nevelő urat szolgálta ki. A mint emlékszem, nem valami barátságosan hangzott a gyanutlan útasok felé:

„A mik vagytok, voltunk mi,
A mik lesztek vagytok mi!”

De igaz volt, igaz annyira, hogy minden olvasni tudó utas elkomorodott miatta. Sőt, mintha a kis falunak magának is olyan sirkerti jelleget kölcsönözött volna.

Bezzeg vidám és hangos volt a kastély felőli rész, a nagy gazdálkodási udvarokkal, tisztartói s

más lakásokkal, óriás konyhakerttel, az élénk változatos nagy úri élet képeivel. Ide nem hatott el a temetői hangulat, itt napfényes derült és boldog volt minden és a nagy magas tető alatt a hosszú kastély olybá tünt fel, mint egy öntelten mosolygó hosszúra nyult száj s a nem nagy ablakok rajta, mint megannyi ragyogó szemek.

Azonban eljött az idő, midőn a nagy grófi lak, melyet a szép és kegyes Mocsáry Erzsébet és férje Vay József, a pataki iskola nagy alapítói építettek s melyet a család székhelyévé a híres és nevezetes Vay Ábrahám emelt, szomorú képet öltött és a temetővel ábrázatot cserélt. Az útszéli szomorú kert fejfáit szépen eltakarta a felnövekvő ákác, ijjesztő felirata lekopott, a kastély pedig állandó gyászt öltött magára. Oda jöttek meghalni László gróf Csege volt ura, József főherceg egykori udvarmestere, a kemény, erős férfi, a híres lovas; *gf. Pálffy Rudolf* teanoi herceg, ki a családhoz sógorsági viszonyban állott, ott érte váratlanul a halál a kis *Elza* grófnőt, ezt az egyházunkhoz és a magyarsághoz erősen ragaszkodó ritka tehetségű kedves grófi leányt, itt temették nem sokára a komoly *Ernö* grófot a híres vadászt, majd bátyját a választékos izlésű *Olivért* s magát az öreg grófi párt, elsőben a grófnét, régi fejedelmi asszonyokra emlékeztető *Lónyai Máriát*, majd az öreg *Adám* grófot, a régi híres Deák-párti főurat és főispánt, a ki az 1868. LIII. t.-cikket Haynald és a főpapok ellen olyan lángoló szeretettel védelmezte.

lehet megbocsátani, ha magasztos hivatásokról el-
felejtkeznek és midőn az egy igaz Isten hitének
sorsa van rájuk bízva, a napi politika eszközeivé
válnak és önfeledten egyedül a hatalom szekere
után futnak.

Ime ez történt mégis. Ez történt egyesek
részéről. Ezért állnak ma sokan megrendülve
és félelemmel szivökben az óriási viharban,
melyben a hegyek kösziklái meghasadoznak
és alapjai ingadoznak, a hatalmas épít-
mények eresztékei csikorognak, régi nagy
történeti pártakulások kötelekei szakadoznak, a
belső tűz erejétől minden lelkek egyéforrnak és
összeolvadnak és az itélet idő méhéből új vi-
lág készül megszületni.

Van ebben a félelemben, van a régi meg-
megismert vezetőkhöz való ragaszkodásban sok
megszívelendő és sok lélektani vonás.

Féltjük hazánkat és féltjük benne prot.
egyházunkat. Magunkért és fajunk jövőjéért ret-
tegünk.

De az Ur mivelte ezeket. Ő maga tett bi-
zonyosságot arról most is, mint egykor Illyésnek,
hogy sok ezren vannak még a kik tédet és
fejet nem hajtanak a bálvány istenek előtt.

Miért agódnánk tehát mi, kik eddig az ő
ügyét hiven hordoztuk és annak érdekében erőnk
felett való utakra vállalkoztunk? Ha a nemzet
erősnek érzi magát, hogy sorsát ismét a maga

kezébe vegye és a szabadság vizeire kívánczik
s ha mindenütt felgyult a honfi lelkesedés szent
túze: az evangéliumi hit, a szabadság az önkor-
mányzati elvek a nemzeti eszmék egyháza ne
féljen az erősödéstől, mely az ő ereje lészen és ne
rettenjen vissza a vizektől, melyeken eddig hajója
ringott s ne tartson a tűznek lángjától, a melyet
eddig maga is ápolt

Ha megnövekedtek e vizek, a mi egy-
házunk hajótát is könnyebben fogják emel-
ni. S ha a nemzeti élet és szabadság sze-
lei fujnak, a mi vitorlánkat is jobban fogják
azok duzzasztani és önkormányzati intézmé-
nyeink kiépítéséhez egyházaink és iskoláink meg-
erősítéséhez minden bizalmatlanság és drága
zálogok nélkül is hozzá segítenek.

Ezt várjuk a történelmi időktől. Hogy nem
csak mi várjuk, hogy mások is vannak sok ez-
ren rajtunk kívül, a kik együtt küzdenek, együtt
remélnék velünk, hogy az összes magyarság
egy zászló alá tömörül, mit bánjuk azt mi, kik
eddig is a magyarság összes jobbaira tá-
maszkodtak s mit bánjuk akkor midőn a fel-
éledt magyar nemzeti öntudat és szabadság ereje
legelsőben nekünk fog hasznunkra válni?

Különben is az marad meg legtovább s az
marad felül, a ki a legjobban szeret. Istent, egy-
házat és hazát. Ezt mondja az a lassu csendes
szó, mely az eget, földet rázó vihar után hallat-

A berkeszi kastély az egymás nyomába járó
gyászok sulya alatt komor helyé változott és híres
parkja is olyan temetői jelleget öltött magára. Ideje
volt hogy a család legifjabb tagjával Gábor gróffal,
kinek Berkesz jutott egy új élet vegye kezdetét benne.

Nekünk reformátusoknak azonban ennek az új
életnek a dátumai is csak a régi gyász folytatásá-
nak látszottak. A kastély fiatal asszonya az amazon-
nak termett szépséges Zichy Mártha mindenkinél
feledtethette a régi urnót, csak a mi egyházunkra
nézve nem.

Az áldás, a melylyel házasságukat az ég meg-
áldotta, mindenkire öröm volt, csak reánk nézve nem;
mert azokat, a kik a híres magyar kálvinista kuruc
Vayak révén minket illettek volna, elkeresztelték
tőlünk a szép grófi gyermekeket.

Most azonban örömmel tekintünk Berkesz felé.
Az Ádám gróf unokáját, a mi vallásunkban nevel-
tetik s az emelkedett gondolkozásu grófné betudja
tölteni a Lónyai Mária helyét és a mi egyházunk-
nak is pátrónája, ki jövőre a kis templomot restau-
ráltnak készíti. Mióta pedig a két szép gyermek is-
kolás lett, az egész falu iskolásainak serege a kastély-
ban ünnepel. Sokáig nem fogom elfelejteni ezt az
ünnepet, melynek képe most is lelkembe van vé-
sődve Nagy óriási karácsonyfa áll a kastély tágas
csarnokában, megrakva mindenféle jóval. Alatta
80—90 gyermek tipeg-topog örvendezve Az egyházi
énekkar (ilyen is van a kis Berkeszen) szépen éne-

keli: „Krisztus Urunknak áldott születésén.“ Gábor
gróf, a grófné és a 2 gyermek. nevelők osztják a
szép ajándékokat, azok között a szegényeknek teljes
téli öltözeteket. Olyan szép az ünnep, mint az álom
s nyomában, mint az első karácsonynak, boldogság és
öröm kél. Fény árad a levegőben, s a nagy palota
elveszti a gyász napjaiból magára vett rideg körvo-
nalakat. Életnek lehellelte érzik és a kastély körül a
tavon túl emelkedő óriás jegenyék ágai megrezdül-
nek. Vakító sűgárkéve esik a fényes termekből a
magas fák alatt domborodó sirokra s valami saját-
ságos szellő fuj onnét a partok felől, melynek nyo-
mán melegség kél a szivekben mindenütt. Az el-
hunytak örvendenek-é, hogy az utódok nemcsak em-
léköket őrizik, hanem a régi szellemet és hagyo-
mányt is követik? Vagy a kis magyar kálvinista
egyház öröme zúg a levegőben, hogy régi nagy uraira és
pátrónusaira ismét rátalált; az dobogtatja-é a sziveket?

En nem tudom, csak azt hallom, hogy a kis
kopott kálvinista templomon a szél vitorla vigan
csikorog és azt látom, hogy a nagy jegenyék száraz
ágaikkal helybenhagyólag integetnek s az áldás ki-
vánást hallom, melylyel az örvendező gyermekek
eltávoznak.

Hallgassa is meg az ég az ártatlan szivek és a
szülői keblek közös fohászait s adjon a berkeszi
kastély urának gyermekeikben szerencsét és bol-
dagságot és a berkeszi kastély örvendetes színvál-
tozásához állandóságot.

* * *

szik. Az örökké való egy igaz Isten szava ez. Hallgasátok hittel, kövessétek bizalommal ti próféták és Illyések, sokat szenvedett magyar református egyházunk lelkészei és hivei.

Dr. Ferenczy Gyula.

A zsinat munkája.

IV.

A mikor a vagyoni adó kontingensét megfelelve egyik felét osztjuk szét és pedig abszolút egyenlően az alsó alanyokra akkor míg egyfelől a személyi és vagyoni adó természetét teljesen figyelmen kívül hagyva összeraktuk, másfelől a nagyobb teher viselési képességre eső nagyobb adót mérsékeljük a kisebb erő rovására, mert hisz a teher kontingensből erőre való tekintet nélkül egyformán részesítettünk kisebbet nagyobbat; a mi az arányos teher viselés elvével ellenkezik s ez az ellenkezés a maga igazságtalanságával annál szembetűnőbb minél nagyobb a különbség a hivek állami adója között. Vegyünk egy képzeleti példát a maga ad absurdum célzatával: Van egy egyház melyben az összes állami adó 10%-a 4000 kor; van ott 200 adóköteles; 3000 kor. egy nagy birtokosra esik s a 119 egyház tagra 1000 k. — A fenti összeg 50%-a 2000 kor. s így 10—10 kor. esnék minden fejre arra is, a kinek semije sincs, arra is akinek teherviselési képességét a 30,000 kor. állami adó eléggé mutatja, úgy hogy az arányos teher viselés szerint azt a nagybirtokot terhelő adóból (3000 kor.) ő reá esnék 1510 k. 1490 k.-át pedig az öt illetőből a szegényebbekre háritana át. Vegyünk egy ugyanazon egyház megyéből pl. a nagyszebeniből két egyházat: a szászvessződi és sárpataki egyházakat: előbbiben 75·86 kor az összes áll. adó 10%-a és az adókötelesek száma 11, utóbbiban 623·7 K.-val 21 adóköteles vetendő össze, amott 3 kor., emitt valami kevés híján 15 kor. lenne a személyi adó, s akárhány példát hozhatnánk ezek mellé fel, hogy néhol nem érne el a 25 fillért sem. Ha ezeket az óriási eltéréseket, egyenlőtlenségeket mint törvényes rendelkezés következményeit kellene szemlélnünk, valóban tüzre kellene dobni ezt a törvénykönyvet, a mely ilyen égbekiáltó aránytalanságokat statuál, akár egy egyháznak kebelén belül a hivek között, akár egyes egyházak között tegyünk összehasonlítást. Az utóbbi összehasonlítást pedig meg kell tennünk, ha az államsegélyre gondolunk. Mit vétett az a szegény sárpataki ember, hogy neki 15 koronát kell egy talpalatnyi földbirtok nélkül

fizetnie, hogy egyháza hozzájusson az államsegélyhez, míg a boldog szászvessződi ember 3 koronával már megszerezte az igényt, a még boldogabb nyiracsádi ember pedig 30 fillérrel, mert hiszen itt 90·20 kor.-ral szemben 140 adóköteles áll.

Ezek után a képtelenségek után jó lesz figyelni arra is, hogy az ajánlott rendszerek, mennyire érintik az állam pénzügyi erejét, mert hiába termeljük az utopisztikus rendszereket, ha az államkincstár meg nem adja a kimutatott különbözetet, azzal tisztában lehetünk, hogy adóteher könnyítés címén 2—3 millió koronánál többet mostanában nem kaphatunk. A kisölvedi rendszer pedig a törvénytervezet által kontemplált 1.400,000 kor. államsegélyt növelné először a konvent munkálatában feltüntetett személyi adók összegével 2,369033 koronával s még ehez az összeghez legalább is 500,000 korona járúlna abból a 608513 kor. *többletből*, mely a törvénytervezet kulcsa alapján kijön, mert alig lenne egyház, mely a kisölvedi rendszer mellett plussal tudná zárni a költségvetést. Pl. a püspökladányi egyház a törv. tervezet adórendszere mellett 2029·30 kor. plussal zár, a kisölvedi rendszer mellett pedig 6092·70 kor. deficittel, a mi természetesen áll. segélyből volna fedezendő.

Tisztelet tehát az alkotóknak, de alkotásuk nélkülözi mind az elvi integritást, mind a gyakorlati kivitel lehetőségét.

A *kisölvedi* javaslattal rokon, de sokkal szerencsétlenebb szülött az a javaslat, a mit *Antal Gábor* püspök a zsinat utolsó ülésén tett, mintegy bekoronázandó azt a habozó, elvtelen fel fogást, melylyel a zsinat a törvénytervezet adóügyi anyagát kezelte. A kisölvedi javaslat még valamennyire kegyelmez az elvi alapon álló egységnek az államsegélyt igénybe venni akaró egyházakra nézve, a mikor legalább a 10%-nak felét kifejezett, meghatározott arány szerint osztja el az adóalanyokra; az *Antal Gábor* püspök javaslata már megtámadja azt a kis jegecedési pontot is, mely a törvénytervezet 282. §-ának kötelező aránykulcsában a szabad fejlődésnek fennhagyatott egvöntetőség számára kínálkozik. Az egvöntetőség zálogát megakarja semmisíteni egy — a 270. §-hoz is viszonyítva *emeletesnek* nevezhető alternatívát, a mikor a 282. §-hoz hozzá akarja szövegeztetni ezt: „vagy tartozik igazolni az egyházmegye által jóváhagyott költségvetéssel és az egyházi adó egyenkénti kivetésével, hogy hiveire más, de vagyonaránylagos adókulcs alapján legalább akkora egyházi adót vetett ki, a mely a pénz — termény — s szolgalmánybeli járandóságok beszámításával meg-

felet az egyház hiveinek 4.5 korona családfőnkénti személyi adó és a hives összes állami adója után kivethető 10%-os vagyoni egyházi adó együttes áulagának." Ennek a javaslatnak törvénybe iktatását már ott mindjárt elhangzása után Sass Béla zsinati jegyző „végzetes szerencsétlenség“-nek deklarálta; pedig ha kiméletlenek akarnánk lenni, mondhatnánk reá egyebet is. Azt hiszem, hogy az indítványozó nem gondolta át javaslatának minden vonatkozását; de különösen nem egyet, egy fővontakozást, a mi mindjárt első látásra a lehetetlenségek sorába osztja a javaslatot. Azt megengedem, sőt csaknem biztosra veszem, hogy a zsinatban meg lenne a többsége ennek a javaslatnak, mert hiszen e mellett meg lenne a lehetőség az államsegélyes egyházakban is arra, hogy az eddigi aránytalan és igazságtalan teher elosztás divatozzék tovább sújtva a kis embert, kimélve a nagyot, meg lenne arra nézve is, hogy a természetbeli szolgáltatások középkori rendszere tenyészék vigan tovább. Csak hogy számolni kell egy másik hatalmas tényezővel, a mit az indítványozó elfelejtett, számolni kell az állammal, a mely már eljutott a közteherviselés ujkori rendszeréhez s tisztult álláspontról mond birálatot az egyház cselekményei felett. Miért adja az állam az adózási segélyt?

Ezt a kérdést kell eldönteni. Nem azért, hogy az egyház egyetemére kontingentáljon egy továbbra is viselendő terhet s az azon felüli szükséglet fedezését ő vállalja el, hanem azért, hogy az egyesekre elviselhetetlenül nehezülő adóterhen könnyítsen, hogy védje az egyént az összeroskadástól, védje pedig úgy, hogy az erőfeszítés normális igénybevételét biztosítsa az egyes adóalanyoknak, biztosítsa pedig úgy, hogy törvényes kontrollt állítson e téren az egyházi hatóságok elé. Az adózási segélynél nem az egyház egyeteme, hanem az egyén áll előtérben s az egyénre irányuló állami social-politika üdvös feladata érvényesül. A segítség ezen nemének ez képezi alapját, a mit a zsinat hiába is akarna elhomályosítani, mert az állam a megadás feltételt az egyén védelésében állította fel.

Dr. Baltasár Desső.

Nyílt kérdés Rózsa Sándor coll. és egyházkerületi pénztárnok urhoz.

Az egyházk. költségelőirányzatot készítő bizottsághoz 1902. évi márc. 18-án — amint az azon évi májusi ker. gyűlés jknyvéből véletlenül tudomásomra jutott — Nagytiszt. pénztárnok ur és az ügyész ur egy nemes intentióju indítványt adtak be „mely szerint az orsz. lelkészi özvegy-árvai gyámintézet jótékonyaságából ki-

maradt s még ma is élő lelkészi özvegyek és kiskoru árvák részére érezhetőbb segélynyújtás céljára az egyházker. segélyalap (3156 k. 99 f.) Silassy alap (10481 k. 66 f.) folyamodók pénztára (4480 k. 26 f.) és egyházk. lelkészi gyámintézeti alap (11369 k. 71 f.) 1500 koronára tehető évi jövedelme ajánlatik felhasználtatni." A bizottság az indítványt elfogadta s javasolja a kerületi közgyűlésnek, hogy az egyhk. segély alap kivételével a többi alapok jövedelme osztassék ki s a módozatokra is tesz a maga részéről is javaslatot. A fenti jknyv 15. száma 4. pontja alatt az olvasható, hogy a közgyűlés a „bizottsági javaslatot elvileg magáévá tevén, megbizsa Rózsa Sándor egyházk. pénztárnokot, hogy az itt szóban forgó lelkészi özvegyek és árvákra vonatkozó adatokat az esperesi hivataloktól szedje össze s ekként egybeállítandó kimutatását f. évi okt. havára (1902. okt.) az esperesi karnak bocsássa rendelkezésére, hogy aztán az esperesi kar a szándékolt cél megvalósításának lehető biztosítékául szolgáló eljárás szabályokat és módozatokat magának a segélyezésnek mostanhoz egy esztendőre (1903. máj.!) leendő megkezdhetése végett, már az őszi közgyűlésre kidolgozza és bemutassa; hangsúlyozni kívánja közgyűlésünk, hogy f. évi okt. 1-ét olyan záros határidőnek kívánja tekinteni, amelyen túl bejelentéseket többé el nem fogad, úgy hogy az az özvegy vagy árva, aki idáig bejelentve nem lesz, segélyben nem részesülhet! E végzés megragadta figyelmemet, mert nekem is volt a végzés hozatalakor özvegy édes anyám és van ma is két kiskoru testvérem, akik az orsz. gyámintézet áldásából — fájdalom! — kimaradtak. Az „érezhetőbb segély nyújtás“ úgy az én gyámoltaimnak, mint más özvegyeknek és árváknak nagyon jól esnék. Semmi jelét nem tudtam azonban fel fedezni, hogy az egyházk. közgyűlés végzésének végrehajtása felé csak egy lépés istétetett volna. Lehet, hogy tétetett, de gyarló szemeim a bizonyosságokat még nem láthatták. Az özvegyek és árvák már majdnem két évi segélytől estek el, mint a fentiekből az kideríthető. Az élők lehet, hogy kárpótoltatnak, de a halottak . . .!? Kérem hát, teljes tisztelettel. Nagyt. pénztárnok uramat, mennyit haladt az egyházkerület ugyancsak kategorikus és terminusokhoz kötött végzése a megvalósulás útján? Milyen hálások lennének azok az istenes lelkü szegény papi özvegyek és árvák!

Vagyok régi igaz tisztelője:

Sáfrány Lajos
ref. tanítónőképző int. tanára.

Nyílt és őszinte válasz a nyílt kérdésre.

Hálára kötelezett nt. Sáfrány Lajos tanár úr, hogy kérdésével egy sutba dobott ügyet hozott a világosság elé, s alkalmat adott nekem arra, hogy a kik a kérdésnek az egyházkerületi jegyzőkönyvekből 1902. május haván túl történt lemaradásából talán az én mulasztásomat állapíthatták volna meg, azok is felmentsenek e vád alól. Hogy mennyi akadályal kellett küzdenem az egész kérdés menetén s hogy hol szegült nyaka eddig az egésznek, kitünik az alábbiakból.

Előre kell bocsátanom, hogy már előbb, mintsem beadtuk volna az egyházkerületi és kollegiumi ügyész ural együttesen az ide vonatkozó indítványunkat az

egyházkerületi pénzügyi bizottsághoz, már 1901. évi december hó 6-án 3879. sz. a benyújtottam és felterjesztettem a főtiszteletű püspök urhoz szerény indítványomat. A beadványt a püspöki iroda 3436 1901. sz. a. iktatta, s az elintézés rovatában az van bejegyezve, hogy kivitte nt. Zsigmond Sándor egyházkerületi főjegyző úr. Figyelemmel kísértem a beadvány sorsát, s mivel — mint a következés megmutatta — az akkori főjegyző úr, a ki minden püspöki megbízás nélkül, önkényesen tette zsebre iratomat, soha sehol nem referálta az ügyet, elintézése vagy visszaútasítása céljából semmit nem tett, én az indítványt újra megírtam; társul kértem és nyertem magam mellé a minden jóért lelkesedő Márk Endre ügyész urat, aztán így adtam, illetve így adtuk be az iratot az egyházkerületi pénzügyi bizottsághoz, a honnan a nyílt kérdésben is jelzett módon az egyházkerületi közgyűlés elé került, a hol kellő melegséggel karolták fel az ügyet, úgy, a mint azt az egyházkerülettől jogosan meg is lehetett várni.

A ft. egyházkerülettől nyert megbízás alapján én az esperesi hivataloktól be is szereztem a kimutatásokat, melyeket feltétlenül hiteleseknek kellett tekintenem, bár egyik egyházmegyéről az a kényelmes tudósítás érkezett be, hogy ott nincsen egy lelkészi özvegy se, a ki az országos lelkészi özvegyárvai gyámintézetből segílyt ne nyerne, holott — mint a következés megmutatta, nem sokára azután egy tisztas özvegy lelkészné haláláról hoztak hírt az egyházi lapok, a ki még a 80-as években maradt özvegyen.

Az egybegyűjtött adatokat beérkeztök után feldolgoztam, s az 1902 évi őszi egyházkerületi közgyűlés előtt személyesen átadtam az esperesi kar *fr-jének*, az akkori főjegyzőnek, Zsigmond Sándor urnak. Feldolgozásomban kiterjesztettem minden lehető irányban a figyelmemet; a segílyezendők vagyoni helyzetéhez és a rendelkezésre álló anyagi erőhöz képest konkrét javaslatot is dolgoztam ki. Azonban az esperesi kar feje a főjegyző úr, a mint a gyűlés után megtudtam, elő sem terjesztette az ügyet az esperesi karnál. Egyes esperes ural történt találkozásomat igyekeztem felhasználni arra, hogy informáljam s megnyerjem a kérdésnek; s nem tagadom, hogy teljes jóindulattal észleltem többek részéről. De hát — mivel nem adta elő senki az ügyet, a megígért jóindulat nem nyilatkozhatott meg tetleg is. Most már látom, hogy az a tartózkodás, mely engem a tárgyalás sürgetésétől visszatartott, gyengeség volt tőlem. De hát parányiságom tudatában hogyan merészellhettem volna én a szerény kérésen kívül egyéb módszerhez folyamodni? Kérésemre nyertem is annyi ígéretet, hogy a tavaszi gyűlés alkalmával az esperesi kar elé fog jutni a munkálat.

Hogy a kérdés emlékéit felelevenítsem és hogy az illetékes tényezőket a vele való foglalkozásra ez úton is sarkaljam: a „Debreceni Protestáns Lap“ 1903. évi január 24-diki számában részletesen beszámoltam a történetekkel. Ismertettem javaslatomat, a beszerzett adatok eredményét stb. Sőt — bár azóta látom, hogy kár volt — mentegetni kívántam a tárgyalás menetének lassúságát, a midőn a következőket irtam (L. „D. Pr. L.“ 1903. jan. 24. sz. 54. oldal): „A megbízásnak elég tétel, de valószínűleg az idő rövidsége miatt az esperesi kar véleménye nem készíthetett el s nem juthatott fel az őszi egyházkerületi közgyűlés elé.“

Ilyen előzmények után abban a reményben ringattam magamat, hogy az 1903. évi májusi közgyűlésre egybesereglett esperesi karnak alkalma lesz tárgyalás alá venni dolgozatomat. A szokásos esperesi tanácskozás után következő reggelen tudakozódtam a dolog felől. Annyit sikerült megtudnom, hogy az akkori főjegyző úr előhozakodott a beadvánnyal. De aztán mért, mért nem? azért-e, mert az esperesi kar nem érdeklődött e keserves kérdés iránt, vagy mert az előadó már jó előre ilyen hangulatot keltett iránta, az iratok tüzetes tárgyalás alá nem vétettek, jegyzőkönyvre az azzal való foglalkozás nem jutott; legalább — ha oda jutott is — de soha az egyházkerületi közgyűlés elé ilyen jegyzőkönyv nem került, s az esperesi kar máig is adós azzal a ft. egyházkerületnek, hogy az 1902. évi májusi közgyűlésen vett megbízásának ebben a tekintetben eleget tegyen.

Most aztán már jó formán még azt sem tudhatom, hogy hova lettek az iratok? A fentebb legelő említett beadványom sorsára jutottak-e? s ott pusztultak-e el a volt főjegyző ur kezén? kitudhatná? De nem is kerestem. Ennyi közönbőség — sőt tudatos ellenállással szemben nem éreztem elég erősnek magamat tovább küzködni. Hja! a nagy férfiak egyike-másika mért is törődnek ilyen bagetelkérdéssel? Magassabb célok kötik le az erőt, a figyelmet! Egy-két tucat éhező, szűkölködő, hajléktalan özvegy papné sorsa mit zavarná a nagy elméket?

Kijelenthetem, hogy az itt érdekelt özvegy lelkésznék között még csak ismerősöm sincs, annál kevésbbé rokonom. Nem vádolhat meg senki azzal, hogy személyi érdek indított volna ebben a sikertelen törekvésben. De mégis, rektifikálom a kijelentésemet. A nyomorgó lelkésznék közül néhányat ismerek. Akkor ismertem meg néhányat, mikor be-be szoktak jönni valamelyes alamizsnáért kopogtatni a ft. püspök urnál. Mikor aztán az utalványozott 15—20 koronáskát felvenni eljöttek a pénztárba: bőséges alkalmam nyílt látni a szenvedést, hallani a panaszt, szemlélni az arcon alápergő könnyeket, melyeket az elhagyatottság szomorú érzete sajgolt. . . . Így jöttem arra a gondolatra, hogy keressem a módját annak, hogy sorsukon ha csak némileg is, könnyítve legyen. Így nyújtottam be előbb egyedül a ft. urhoz a már említett felterjesztést, s annak jogtalan zsebre-vágása után így adtuk be indítványt az egyházkerületi pénzügyi bizottsághoz az ügyész ural együtt, honnan a méltóságos gróf Degenfeld József bizottsági elnök ur hathatós pártfogása mellett az indítvány el is jutott az egyházkerületi közgyűlésig. Ott meleg fogadtatással találkozott. . . . De aztán a hűtelen sáfárság révén később nyoma veszett.

Most már nekem az lenne a legkényelmesebb ha ezek elmondásával a dixi, animam salvavi féle elvre támaszkodva hagynám pihenni a dolgot. De nem ezt teszem. Mást teszek. Megpróbálom, hátha meg volna található az iratesomó az egyházkerületi levéltárban, melynek rendetlen állapotban maradásáról szomorú hangokat hallottunk volt a múlt őszi egyházkerületi közgyűlésen?

Ha sikerül megtalálnom: elkövetek minden lehetőt, hogy a tavaszi egyházkerületi közgyűlés elé eljusson ez az ügy.

Igy a nyílt kérdésnek a magam kimentésén felül az a haszna is meg lesz, hogy az a halott

leányzót életre keltheti. Ezért köszönöm meg ujalag nt. Sáfrány Lajos tanár urnak a kérdőre vonást, mely után vagyok

Debrecen, 1905. jan. 28.

igaz tisztelője

Róssa Sándor

egyh. ker. s koll. pénztárnok.

TANÜGY.

Az országos református tanáregyesület közgyűlése.

Az országos ref. tanáregyesület központi igazgatósága az egyesület ez idei közgyűlését az ország fővárosába, Budapestre tűzte ki f. évi április hó 26 és 27 napjaira, a husvétii szünidőre. Ez az időpont most nagyon alkalmasnak kínálkozik a gyűléstartásra, mert messze kiesik, amikor már jó hosszú napok mellett szép tavaszi időjárásra számíthatunk. A központi igazgatóság a gyűlés helyéről és idejéről első sorban az érdekelt budapesti ev. ref. theologia és főgymnásium tanártestületeit, de aztán körlevélben az összes hazai ev. ref. tanárkarokat értesítette s egyttal kérte, hogy *akik a közgyűlésen felolvasásra ajánlkoznak, mielőbb jelentkezzenek, valamint az esetleg indítványtevők is adják be az elnökséghez indítványukat.* Ez annyival inkább szükséges, mert a központi igazgatóság a gyűlés programját korán szándékozik összeállítani, hogy a tagok idejében tájékozódjanak és hogy a gyűlésen résztvenni akarók, tekintettel a fővárosban fenforgó nehézségekre, a kellő előkészületek megtétele végett jó előre jelentkezhesse nek. A budapesti két tanári testület, élén *Hamar István* és *Molnár Sándor* igazgatókkal, a legszivesebb készséggel vállalta magára a közgyűlés előkészítését. Rendező-bizottságot alakított, mely már megtette a lépéseket az iránt, hogy a közgyűlés külső lefolyásában is méltó legyen az egyesülethez és a főváros-hoz. Így megnyerte a közgyűlés helyéül a nemzeti muzeumban a régi főrendiház üléstermét. Az egyesületet üdvözlő testületek sorában, illusztris képviselőikkel ott lesznek: a dunamelléki egyházkerület, pesti egyházmegye, budapesti egyház, Magyar Prot. Irod. Társaság, Orsz. Középisk. Tanáregyesület, Budapest fő- és székesváros tanácsa, Pest Pilis-Solt és Kis-Kun megye törvényhatósága. — A rendezőbizottság az iránt is közben jár, hogy a gyűlésen résztvevők szállodákban és közebédnél minél több kedvezményben részesüljenek. Eddig a Pannonia, Orient, Erzsébet, Nádor-szállók tulajdonosai ígértek lényeges kedvezményeket. Kirándulás is lesz Visegrádra vagy Aquincumba. Szóval a gyűlés mindenképen érdekesnek ígérkezik külsőleg, s hogy belsőleg is tartalmas felolvasások és eszmecserek által az legyen, arról a buzgó tagok és a központi igazgatóság gondoskodnak.

Ép test — ép lélek.

Az iskolák ellen.

Népszerű és háládatos dolog az iskolák ellen menydörögni. Tiszán innét, Tiszán túl mindég ez volt a meddő nagy oszlop emberek kenyere. Hogy

mégis oly kevesen harapnak bele, annak oka az, hogy a Tóth Béla hősei fogas emberek, még kopott falusi kosta minőségükben is közveszélyesek.

Nem hiában, hogy már doktorok, de van valami belőlök a doktorokból, a mint hogy az iskola és kórház között is van valami hasonlatosság. Ha több nem, hogy mind a kettő jótékony intézet, melybe azonban és a kiknek késére senki sem vágyakozik.

Nekem is szent respektusom a doktor, tudor és kórház iskolaház iránt s arról is megvagyok győződve, hogy az a látszó népszerűtlenség tulajdonképpen fontosságuk és nélkülözhetetlenségük kényszerelismerése, mindazonáltal most azt panaszlom fel, hogy nemsoká gondot fordítanak a gyermekek testi épségére.

Hogy egyenesen ülnek-é a gyermekek s nem nézik-é közelről a betüket, különösen az első iskolai évben, nem igen kísérik figyelemmel. A termék fűtése is sok kívánni valót hagy fenn, majd tülön nagy a meleg, majd aránytalanul kevés, de sohasem egyenletes. E miatt a légzőszervek bajai, csaknem általánosok. Szünet közben sincs sok gond a nebulókra, de még a lánykákra sem és az iskola orvosa nem foglalja el a tanárkarban és az iskola életében az őt megillető fontos helyet. Csak arra való, hogy az iskola által beteggé tetteket gyógyítsa s nem arra is, hogy a megbetegedést meggátolja.

Még több panasz merülhet fel a szellemi túltelhettség ellen, de ez már régi nóta és jobb hallgatni róla. Sokat tanítanak, sok a tanóra. A legfontosabb gyakorlati tárgyak tapasztalatlan suplensek kezében vannak. Kevesebb ezekből mind több eredményt adna. A szünidőket is alkalmasabban lehetne beosztani. Az évharmadosrendszer e tekintetben legalább sokkal jobb volt. Most a félév végén egy csep szünet sincs, holott azt mind a helyzet, mind a tanárok, mind még inkább a tanulók érdeke megkívánná. Jobb lenne talán még is karácsonykor zárni a félévet vagy másképen segíteni a dolgon. Hogyan? azt én nem keresem, nem az én feladatom.

Én csak azt hangsúlyozom, hogy a gyermekek testi épségére nagyobb gondot kell fordítani és az iskola orvosának első rangu szerepet kell biztosítani az iskola életében. Hallottam, hogy egy jeles tanérfü ezzel a szavakkal adta volna fel a fiát iskolába: „Nézze meg tanító ur ezt a gyermeket, nincs semmi baja, ép egészséges; az iskolai év végén is így adja vissza.“ Ez a beszéd olyan okosan hangzik, hogy hajlandó vagyok azt hinni, hogy ilyen jeles tanérfü nem is volt sehol.* De akár volt, akár nem, a hivatolt szavak a mi mindnyájunk óhaját és kívánságát fejezi ki az iskola iránt, melyet tisztelünk és nagyra becsülünk, melyre kedves emlékezéssel gondolunk, de melybe ma sem volna valami boldogság visszarendelődni . . .

Patiens.

A vallásóra helye az órarendben.

Dr. Felsch „Die Hauptpunkte der Psychologie . . . etc.“ című művében ezt írja: „Némelyek azt hiszik, hogy a vallásórát a nap első munkaórájára tesszik. Régi gyakorlat, amely mint paedagogiai tekintetben érintetetlen szerepel. Pedig a psychologia

* Nemcsak hogy volt, de ma is él. *Öreg János* tanártársunk, a mint tudom.

e gyakorlatot nem igazolja; mert az a közérzet, amelyet a gyermekek az első órára magokkal hoznak nehezen teszi lehetővé a vallási és erkölcsi viszonyok nyugodt, tiszta és világos szemléletét. Azért ha a vallási oktatást az iskolában gyümölcsözőbbé akarjuk tenni, számára megfelelő órát kell keresni. Hogy melyik az, nem nehéz meg találni. A rendszeres iskolai tevékenység, a fegyelem által a felizgatott gyermeki szervezet és kedély nyugolomba megy át. Ehez járul még a főszünet alatt (10 óra után d. e.) a friss levegő és esetleg a tizórás reggeli élvezése, a mely körülmény kedvezőbben disponálja ugy a tanítót, mint a gyermekeket. A közérzet és a kedély elveszíti zaklatottságát, hullámszását, olyan lesz, mint a nyugodt tő tükre. Ekkor fogékony a vallási és erkölcsi benyomások iránt."

A nők doktorrá avatása.

A német egyetemeken 1894. óta divatos. Azóta a 21 német birodalmi egyetemen doktorrá avattak összesen 74 nőt. Es pedig a bölcsészeti szakon 49-et az orvosi szakon 20-at, a természet tud. matematikai szakon 4-et, a jogi szakon 1-et.

Iskola az erdőben.

A Berlin melletti Charlottenburg város erdei iskolát állított olyan beteg gyermekek számára, kiknek egészségi állapota nem engedi meg a többi gyermekekkel való tanítást. Amazok számára kevés a levegő az iskola teremben, a szünetek röviddek, a 4-5 órás napi tanítás megerőltető. Az ilyen gyermekeknek a többitől való elkülönítése s állandóan tiszta levegőben tartása: érdeke ugy a gyermekeknek, mint az iskolának és a szülei háznak. Az erdei iskola 100-120 gyermek számára van tervezve, a kik 7-14. éves korukig hat osztályon keresztül tanítatnak. A tanulókat az iskola orvos választja ki. Az olyanok, akik undorító betegségben, epilepsiában, nehéz hystériában vagy Vitus táncban szenvednek, ki vannak zárva. A tanulók korán reggel elhagyják a szülei házat s az egész napot az erdőn töltik. Az oda és vissza menetel, valamint az étkezés költségeit a város viseli. Az erdei iskola növénydekei a szép gyepen heverésznek vagy kényelmesen székeken pihennek esetleg alusznak. Az arra rendelt órákon tanítatnak, játszanak, tornásznak, kézi munkát végeznek, olvasnak.

(*Deutsche Schule*)

KÖZÉLETÜNK.

Hol építsük fel az új gymnasiumi épületet?

Előbb ugyan azt kellene kérdeznünk, hogy mi ből, csak azután beszélneink arról, hogy hol építsük fel főiskolánk új gymnasiumi épületét? De mégis, mivel még élénken emlékezetünkben áll az erős vita, mely az 1883. évi középiskolai törvény XXX-ik törvénycikke alapján várható államsegély igénybevétele felett az őszi egyházkerületi közgyűlésen lefolyt, s tudjuk, hogy a 300.000 koronás építkezési segély elfogadását határozatilag kimondta az egyházkerület, nem lesz idő előtti eszmét cserélni a kérdés felett.

Értesülésem szerint ez ügyben a tárgyalás megindult, a tanári kar felhívást vett javaslatot tenni a helyiségre nézve, s az eddig megnyilatkozott vélemények meglehetősen szétágaznak, a mennyiben némelyek a főiskola telkére, illetve egy pár szomszédos telek bevonásával a telek északi szélére, mások a Margittay és Dobrai-ház telkére, ismét mások a Csokonai-kert kutjával szembe eső három tanári lakás telkére óhajtanák emelni az új épületet.

Vegyük egyenként e helyiségeket s foglalkozunk azzal, hogy mennyiben volna egyiknek a másik felett előnye?

Az ugynevezett Margittay és Dobray ház a Péterfia-utca legelején van. Mind a kettő iskolai tulajdonságot képez, de olyan alap tulajdonát, melytől teljes kártérítés nélkül a gymnasiumi építkezés céljaira a hely el nem vehető. A Dobrai-házat ugyanis az egyetemi alapok pénzéből vásárolta meg nem rég a főiskola, a Margittay-ház pedig a dr. Margittay alap tulajdona, ennek az alapnak pedig olyan specialis rendeltetése van, hogy csak forgalmi értékben lehetne átvenni az alaptól a házastelket.

A Dobray-ház vételára 38,000 korona volt; a Margittay-ház ennél többet ér, mert leltári értéke 60,000 koronára van téve. Ezek szerint kerek számban bátran értékelhetem a két telek tágas, elég magas helyen fekvő; azonban fedezet hiányában arról a fényűzésről le kell mondanunk, hogy e drága helyen építsünk. Ehez járul még az a körülmény, hogy a Péterfia-utca ott mondhatni a legkeskenyebb; a forgalom, az az által keltett zaj nagy mérvű, a muzsafiak csendes munkájára. kevésbé kedvező. Kérdéssé teszi e két drága teleknek gymnasiumi építkezési célra való megszerzését még az is, hogy a Margittay-ház telkén masszív, erős emeletes épület áll fenn, melyet az utcai vonalban lebontás nélkül gymnasiumi célra átalakítani nem lehet. Átalakítás nélkül pedig semmi célra nem volna felhasználható, legfőlebb igazgatói szállásra, de a mikor a gymnasium épületét nem lehetne az utcai vonalban elhelyezni. Nem azt akarom ezzel kifejezni, mintha tanulmányi szempontból nem helyesebb volna a két telek belső végét használni fel a gymnasium tanulmányi céljaira, de előre tudom, hogy az impozáns méretekben emelendő épületnek az eldugásától igen sokan idegenkedni fognak s egy kis architekturai látványosság kedvéért még a szoros értelemben vett tanulmányi tekinteteket is mellőzni kívánják. Különben is így történik az másutt is; legalább a debreceni tanintézeteknél. Utcára épült a református felsőleányiskola, a felső kereskedelmi tanintézet, az állami reáliskola stb.; azt csak Sárospatakon tették meg, hogy parkot hagytak az ős Kollegium homlokzata előtt, a hátsó oldalon pedig több holdas gyönyörű árnyas kertet tartanak fenn a Kollegium közvetlen szomszédságában.

Ezek szerint a drágaság, a hely zajos volta s a telek egyikének mostani építkezési berendezése nem javallják a gymnasiumi épületnek e két telekre való helyezését. A mi érvet még felhozhatok ellene, azt alább mondom el, s azzal majd a következő tervezet célszerűtlenségét is ki tudom mutatni.

A másik felvetett gondolat szerint a Csokonai-szobor háta megett levő három telek lenne egyesítendő, melyek az új házszámozás szerint az Egyháztéri 9. 10. és 11. számok alatt fekszenek, a melyek

tanári lakások voltak s a melyek közül csak egy képezi a Kollegium tulajdonát t. i. a középső, a másik kettő a debreceni ev. ref. egyházé. A Kollegium telke tulajdonképpen akadémiai szükségletet fedez, mert az ott lakó tanár sem lakbért nem élvez, sem nem kapja meg az 5 ik korpótléket akár hány évi tanári szolgálat után sem. Mivel azonban nem specifikus rendeltetésű alapítvány tulajdona a hely: jogilag semmi akadály nem merülne fel a felhasználása ellen. Más kérdés azonban, hogy hogyan tudna a Kollegium az egyház tulajdonát képező két szomszédos telek birtokába jutni? Azt kereken kimondhatjuk, hogy az építkezésre a kilátásba helyezett állami építkezési segélyen kívül egy fillérünk sincs. Pedig azt hozzá vetőleg is kiszámíthatjuk, hogy erre a célra 300,000 korona nem elég. Hiszen csak a felszerelés is ezeket meg ezeket enészt föl a nyers építkezéseken kívül igaz, hogy joggal gondolhatnánk miszerint a fényes, a gazdag debreceni egyház megajándékozta e két telekkel a Kollegiumot. El is várjuk ezt, de mig tényleg meg nem történik, még sem vehetjük számításba.

Fentebb említettem, hogy a már említett két hely ellen közös érvem is van, előadom tehát azt is. Lehet hogy az ifjabb generáció, főként ha nem a mi anyaiskolánk emlőjén növekedett, mosolyog egyet azon, a mit elomondandó vagyok. De én tul teszem magamat ezen a kis veszedelmen s bátran szembe nézek a mosolygással.

Bármelyik helyiségre esnék is a választás, ez az anyaiskola helyiségéből való kihurcolkodással járna. Ez az, a mit én nem tarthatok megengedendőnek mindaddig, a mig arra kényszerülve nem vagyunk. Nem csupán azért, mert az anyaiskolában elhelyezett sok olyan felszerelés nem vihető ki onnan, a mit a gymnasium pedig nem nélkülözhet s ilyet sokat sorolhatnék fel, — hanem sokkal inkább azért mert egységes főiskolánk tanintézeteit széttagolni, az egységből szerteszőrni nem felel meg annak a fenséges célnak, melyet az együttartással eddig akaratlanul is elértünk: az egységes erő kifejtését anyaiskolánk minden irányban. A gymnasiumától megfosztott anyaiskola egy életerős tagozattal lenne gyengébb. E megosztással a kifele való hatás, az impónálás, a tekintély, a befolyás, az irányítás veszt erejéből. Az összetartozás érzete lazul. A tanári testület s annak egyes tagjai között az összeköttetés hova tovább gyengül. A tanári kollegiálitás, melynek jelentőségét kicsinyelni önmagunk ellen való vétkek, tovább esuszik azon a lejtőn, melyen már is nagyot esuszamlott. Idegen, assimilálódni nehezen képes és nem is akaró elemekből alakulván a tanárkarok, az együtt növekedés, az iskolai életen át való күз-дés összekapcsoló ereje még jobban szét fog morzsolódni, leszünk vándorló kozmopoliták, kenyérkeresők, ezeknél semmivel többek s nevelünk magunkhoz hasonló nemzedéket a nyomainkba. Mert a más vallású tanintézetek tanárait, tanintézeteit egybe szorítja s a közös cél szolgálatára kényszeríti a fegyelen vas abroncsa s az iskolai nevelés fokozatain keresztül vitt gondos céltudatos praeparálás. Mi pedig autonomikus szabadságunk tig vonalait között nyughatatlankodtunk, szüknek találjuk a tág kéréteket s félő, hogy előbb utóbb az Arany János sárkányának sorsára jutunk.

Szomorú dolog volna, ha idáig jutnánk.

Am ha mindezek a motivumok nem volnának

elégésesek arra, hogy gymnasiumunkat ne az öreg főiskola territoriumán kívül építsük fel: még akkor is fenn áll egész halmaz ok arra, hogy megmaradjunk az ősi funduson. Legelső és legnyomatékosabb ok elsősor, mert nincs pénzünk, melyen más helyiséget szerezzünk, másodsor pedig, mert van elég helyünk, a melyért egy fillért se kell kiadnunk, a hol tisztességesen elhelyezkedhetünk.

Ezzel az alkalommal nem számolhatok be számszerű adatokkal. Azt se tudom kimutatni, hogy vi szonyítva más gymnasiumok territorialis berendezkedéséhez, mennyiben vagyunk vagy lehetünk előnyben esetleg hátrányban a már modernül berendezkedett gymnasiumokkal szemben. Igérem azonban, hogy nem mulasztom el az ide vonatkozó adatokat is bemutatni. De már itt jóelőre kifejezem, hogy a vidéki gymnasiumok e téren kielégített igénye a mi viszonyainkat nem szabályozhatja. Nekünk van mulunk, a múltból szerzett tapasztalatunk, s e kérdés elbirálásánál csak e tapasztalatok lehetnek az irányadók.

Ugyanis főiskolánk telkén az ugynevezett hátsó udvar akkora területtel kínálkozik egy új gymnasiumi épület felemelésére, hogy tulhajtott nagyozolás lenne még nagyobb területre áhítozni. Azonban engedjünk a vágyaknak. Tegyük fel, hogy szük a hely. Akkor is feltétlenül kevesebbe kerül a Kollegium telkével észak felé tovább terjeszkedni, mint a Péterfia-utcán vagy az Egyház-téren drága új telkeket vásárolni. A Gönczy-utcának keresztelt keserves kis sikátor bevonása s odább még néhány kisebb, jelentéktelen helyen fekvő és kisebb rendű épülettől megszállott olcsóbb teleknek a megszerzése, a szükiséghez képest a Gönczy-utca helyett újabb utcának a nyitása, jó indulatáról ismert városunk támogatásával, kétségen kívül kisebb összegbe kerül a másik két helyiség bármelyikének kisajátításánál.

Nagyon szük szabású érvelés lenne ez ellen a terjeszkedés ellen az, mely a mostani ronda helyek kihasználása ellen akarna tiltakozni. A modern építézet előtt nincs ronda hely. Már magában az is argumentum az én felfogásom mellett, hogy egy éktelen ronda alkotmány eltisztul a kollégium telkéről. Ezt a nélkül is el kellene onnan tisztítani, mert már talán nagyon is sokat kaptunk érette a hátunkra s még csak azzal se vigasztalhatjuk magunkat, hogy nem szolgáltunk meg reá.

Hogy hát nem főtérre fog esni az új főgymnasium épülete? Ez ne bántson senkit. A debreceni főiskola főgymnasiumának az épülete főtérre alkotja azt a helyet a hova jut, bár hová, bár melyik utcára essék, legyen az akár csak a Darabos-utca.

Nem akarok elzárkózni némely divatos szólamon lovagló ellenmondás előtt sem.

Főgymnasiumunk vezető férfiai abban a sajátos tévedésben élnek, mintha a gymnasiumi fegyelmelési feladatokra a többi tanintézetekkel való némi érintkezés zavarólag hatna, s ez a helyzet a köztisztasági érdekeket is közlelről érintené. Ez valóban téves gondolkozásmód, nem csak azért mert az élet ugy is csak egy mezőre bocsátja a különböző tanintézet növendékeit, hanem azért is, mert semmi sem akadályozza azt hogy az új építkezés territorialis elhelyezkedésével erre az aggodalomra figyelemmel legyen sőt azt teljesen ki is zárja.

Nincs mért ismételnem az elmondottakat. Ajánlom a felvetett gondolatokat főiskolánk minden rendű

hatóságainak a szives figyelmébe. De ajánlom ezenkívül egyházkerületünk nt. lelkészeinek, s általánvéve azoknak a jóindulatu megszívlelésébe, a kik a multból innen tapasztalatokat vittek el még a legkisebb falusi lelkészi lakba is. Mérlegeljék, tárgyalják ezt a fontos kérdést lelkészi értekezleteiken, egyházgyűléseiken. Joguk van hozzá, hogy latba vessék szavukat, kötelességök, hogy meggyőződésüket kijelentsék. Szóljának fel, nyilatkozzanak meg e lap hasábjain is. Az eszmék így forrnak ki, így szűródnek le, s ha a nagy fontosságú kérdést alapos megbeszélés után közmegnyugvásra sikerül megoldani: igénytelen felszólalásom nem esett egészen kárba.

Vaskalap.

Csokonai álmom.

(Diák dráma a Csokonai halálának 100 éves évfordulóján.)

A nagy Jókai színes fantáziája birkozott olyan forma tárgyakkal, a mik körében a vén kollégium diákjainak a 100. éves évfordulón febr. 28 án bemutatott áldozata és halás megemlékezése mozog.

A régi diák élet bemutatása volt ez, úgy a hogy azt a nagy regény író megálmodta s a hogy azt ma okosan feltámasztani lehet. De mindazt csak abból a célból, hogy a diákság hódolatának kifejezéséül szolgáljon Csokonai szelleme előtt.

Egy ragyogó diák lélekkel, magyar kálvinista érzéssel kitervezett, megvalósított kísérlet ez, mely teljesen méltó az alkalomhoz, a költőhöz is, de a debreceni diákokhoz is és a mint jósolhatjuk: iskolát fog még egykor csinálni. Messzire elút a szokott minták szerint tartott emlékünnepek méreteitől. Eredeti, ötletes, lelkes kálvinista diák dolog. Alap eszméje az, hogy a debreceni diákok hódolnak Csokonai szellemének és titkos társaságokban a híres csitváriak szövetségében — a darab a mult század első tizedében játszik — olvassák, magyarázzák a költő verseit, dalolják dalait, megszólaltatják fuvoláját, és kegyeletesen emlékeznek gyászos sorsára és mig mulatozás közben dicsőítik a volt debreceni diákokat, a kinek emlékét ők őrizték meg leghivebben s a kinek csillagát ők látták felkelni legelőbb. Előbb mint a tudósok, előbb mint a bölesek s előbb mint a halás nemzedék.

Már most mindezekhez vegyük hozzá a régi diákélet külsőségeit, a félig latin — félig magyar nyelvet, a diák tüzoltó egylet jelvényeit, a melyek itt újra előkerülnek, magát a hatalmas kántus termet, melyben a régi Csokonai ünnepélyek a mult század eleje óta egész a 90-es évekig lefolytak, az élénk, hazafias, pompásan színezett párbeszédeket, a szebbnél szebb és eredeti diák dalokat, s azok között különösen a kollégium fénykorára emlékeztető wittenbergi nótát a tavalyi derék könyvtáros Bodor Aladárnak, ennek a genialis magyar fiúnak verseit és nótáit; a bravuros lelkes előadást, a halás hallgató ságot és előttünk áll e feledhetetlen este képe, melylyel a diákság nem a nagy közönségnek, hanem főleg önmagának s a kollégium lakóinak áldozott a Csokonai emléke és nagysága előtt.

Es Csokonai ezt az áldozást a debreceni diákoktól a vén kollégiumtól meg is érdemelte.

Bárhová vetette is a sors ő haláláig mindig igazi debreceni diák maradt s azok valósággal az ő atyafiai valának.

Ünnepelje hát az ország benne a nagy magyar lantost, a szellemes, ötletes író, ki a Magyar föld szépségeit először látta meg és Debrecen a város is tegyen ki magáért és koszoru erdővel, babér lombokkal borítsa emléksobrát és csendes sirhantját; gyűjtse ide össze a magyar lélek és világ kitűnőségeit: a kollégium áldozatja akkor sem felesleges és a kollégiumi diákok bensőségteljes megemlékezése hajdani diáktársukra akkor is helyénvaló. Üdvözljük azokat, a kik ezt a szép dolgot kigondolták s különösen *Oláh Gábort* a kezelő könyvtárnokot, ezt a derék ifju tanárt, mélyen járó magyar vers íróját, kinek tehetségénél csak szerénysége nagyobb s ki az eszmét megvalósította, a diák drámát megírta, betanította és ennek előadását vezette. S végül hódoljunk mi is a költőnek az *Oláh Gábor* versével:

Vitéz Mihályt köszöntsük
A legnagyobb deákot,
Virágos tréfa s jó kedv
Szent hallhatatlanát!
Ki mint a kósza lelek
Apostolok lovával
Izzadva, fázva vágott
Magyar hazánkon át.

Csokonait köszöntsük,
Boldogtalan szerelmek,
Világhírű nagy eszmék
Nem értett dalmokát!
Kinek dalában zengőn,
Fájdalmasan merengőn
Egy késő nemzet érzi
Elhantolt bánatát . . .

Most már igazán átérezzük és megértjük, különösen ilyen magyarázattal és szolgálattal. Derék fiúk, derék dolog volt, hogy ezt így megcsináltatok.

Vén diák.

KÜLFÖLD.

Az evangéliom Ausztriában.

A megkezdett mozgalom feltartóztathatatlanul halad az osztrák örökös tartományokban és a többi részeken is, honnét a fehérhegyi csata óta a Ferdinándok kiirtották.

A mult év még a szokottnál is mozgalmasabb volt. Denifle Luther könyvének megjelenése a róm. kath. propagandát is felrázta tespedéséből s azóta megindult az ellenmozgalom is, de minden látható siker nélkül. A rekatholizálási törekvéseknek mindössze az a hatása volt, hogy több idő előtt megalkotott ev. gyülekezet nagyobbára pénzügyi okok miatt kénytelen volt újra feloszlatni és azóta az új alakítások szervezése nagyobb gonddal folyik. Az előbbiekhöz tartozik a turni egyház, mely csakugyan nem tarthatta fenn magát. A gondosabb számítás, mely mindegyik alapításánál helyénvaló lesz. Hiába az egyházi adózási viszonyok reformja Ausztriában is fellépné, mert így félő, hogy a nagy lelkesedéssel felvállalt terhek alatt a gyülekezeti tagok össze fognak rokadni. Itt azonban a kormány a viláért se segítene. Szerencse, hogy segít Németország és a nagy német

társadalom. Ezek erejével még a galíciai kitett prot. egyházak és iskolák is fenttarthatók lesznek.

Az osztrák kormánytól a bécsi superintenden tiához tartozó gyülekezetek hatóságainak régóta sürgetett helyesebb beosztását se lehet kicsikarni.

Pedig a kormányzó testületben beállott személy változások az alkalmat minden irányban meghozták erre.

A változások legfontosabbika *Tardynak* az egyháztanács fejének nyugalmába vonulása. Ez a magyar eredetű és a II. József idejében Magyarországból Csehországba származott és a debreceni ref. theologusból cseh papságra emigrált család több jeles erőket adott már az ausztriai protestánsoknak, de egy sem volt külön *Tardi József* miniszteri tanácsosnál, ki magyarságára mindig büszke volt, magyar atyafiait fel is kereste és a magyar diákokat mindig szívesen látta. Sokáig élvezte a jól megérdemelt tisztos nyugalmat. Helyére *Opesenszky* nikolsici lelkészt nevezték ki. Titkárrá *Dr. Haart* lett, az eddigi altitkár, a kinek helyére ismét *Lányi Dániel* lépett, Kocsi esperessel még az egyetlen magyar eredetűek, a kik jelenleg magasabb állást foglaltak el.

Az osztrák prot. egyházak az Ur igazi küzdő egyházai. Ellenök van a hivatalos hatalom, szemben áll velök a feudális nagybirtokosság, a szervezett nagy kath. városi, tartományi nemesség, és mégis előre mennek.

Neubergben, Turnban, Puderzanyban, Boroszlóban, Doppau, Kemnitzben, Pilsenben Coudenhove cseh helytartó erőhatalommal távolította el az ev. lelkészeket. És ezek ellen az erőszakoskodások ellen minden fellebbezés és közbenjárás sikertelen volt. Azért mégis terjedt a nagy mozgalom. 22 új helyen hangzott fel Istennek ígéje először a reformáció óta. Új lelkészi állomás szerveztetett Ellbogenben, Oberleutendorfban, Bleistadton, Trupschitzban, Haindorfban, Herrnskretschben, Eichuzlion, Neuhausban a cseh részekben és Feistritzban, Steidben, Hainburgban Alsó Ausztriában, Dzieditzben Sziléziában, Nadworzán Galiciában. Összesen: 13 helyen (tavaly 16.) Galiciában a helyzet rendkívül nehéz és több elhírtelenkedet alkotás teloszlóban van.

De ez a körülmény mit sem változtat a különben alakulásokban örvendetes eredményen.

Mindenütt munkában fáradoznak, agitálnak, prédikálnak, építenek, tárgyalnak az emberek. Templom építési egyesületek alakulnak (magában Bécsben kettő) templom helyeket szereveznek, templomokat építenek (a múlt évben 9), templomokat, imaházakat kápolnákat, avatnak (a múlt évben 13-at és azok közül egyet Bécsben és egyet Abbáziában) 1898 óta több mint 60 új templom, kápolna és imaház épült.

Az új egyházaknak a hivatalos szervezkedés, építés munkáján kívül van élénk egyháztársadalmi életük is. A lelkész egyesületnek 260 rendes 40 rendkívüli tagja van. A német ev. Bund 60 helyi fiókkal bir és tagjainak száma felül van a 3000-en. Múlt év okt. 31-én Bécsben tartott nagyülést. A Gusztáv Adolf egylet is sikerrel működik, ezenfelül egy egész sereg nőegyesület s már egyháztársadalmi szövetséget és asztaltársaság.

Ezek mozognak és élnek mindenütt s a mit mi felülről várunk az ev. iskolák fentartó szövetségei is megcsinálták. Ilyen szövetség van több is és egymásután építették a prot. iskolákat.

A magasabb tanügyi viszonyok is türethetők. A bécsi evang. theol. fakultásnak van 56 hallgatója a kiknek képzésére a u. n. semináriumi rendszert is életbe léptették.

Ezekhez képest az egyházak belélete is kedvező képet mutat. Több helyen felállították a diakonissa intézményt (gyülekezeti nővérek), másutt férfiak vállalkoztak missionáriusi munkákra s ismét másutt árvaházakat alapítanak, régiakat kibővítenek.

Az egyházi sajtó organumai is szaporodtak. Csak egy központi sajtó szervezet hiányzik, a milyen nálunk is nagyon elkelne s a melyet előbb utóbb nekünk is meg kell teremteni. A sajtóval egy helyen kell megemlítenünk a *szervezett jog védő irodákat* is, a melyek az egyházi okból segély kereső hivek és gyülekezetek részére ingyen rendelkezésre állanak.

Mit említsek még? Levelem már is hosszúra nyult s az én atyámfiaimnak a türelmök kevés.

Hasztalan beszélem én, hogy Ausztriában hol a prot. lakosság az összes népségnek csak 2%-a, miféle csodát teszen a lelkes maroknyi gyülekezet. Mi azt mondjuk vergődésökre legfeljebb: Szegény német. De ezek a múlt esztendőben is 4000 lélekkel szaporodtak s számok ma már felül van a félmillión. A türelmi rendelet idején 1781-ben csak 73,722-en voltak. A mi számunk meg állandóan apad. De nem úgy lesz az ezután. Új év, új élet. Buzgó munkát boldog életet kezdünk már m is, nem marjuk egymást és nem gyönyörködtetjük ellenségeinket, hanem az Ur kertjében dolgozunk. Ugy legyen.

Bécs, 1905. jan. 20.

Vándor.

GYÁS-ZROVAT.

ÖZV. HEGYI MIHÁLYNÉ
szül. JÓZSA EUFROSINA.

A kinek egész élete a szegények istápolásának, nemes célú közintézetek gyámolításának egymásba fűződő kapcsolatából állott, özv. Hegyi Mihályné Józsa Eufrosina február hó 1 ső napja déli 11. órája óta a debreceni Kossuth-utcai sirkert ölen pihen. Alig pár héttel ezelőtt távozott el Debrecenből Szilágysomlyóra a legjobb egészségben, hol szeretett rokonai körében kívánt időzni. Szilágysomlyó városához a gyermek s ifjúkori emlékek meleg ragaszkodással fűzték. Hirtelen támadt betegsége a rokonok körében, váratlanul támadta meg, s január 29-én már vissza adta jó lelkét annak, a ki adta volt azt. Nemesen megfutott életpályájáról később részletesen meg akarunk emlékezni. Végakarata volt, hogy Debrecenben temessék el. A kegyeletes rokonság el is szállította a drága tetemet Szilágysomlyóról Debrecenbe, hova január 31-én az esti vonattal érkezett meg. Február 1-én volt a temetés a Batthyány-utcai lakásáról, hova délelőtti 10 órára a tisztelőknek egész serege gyűlt egybe.

A közönség sorában képviselve volt a városi magistrátus, a főiskola, az egyház, a felső leány-

iskola. A főiskolai énekgyászadalának s a közönség gyászénekének elhangzása után a Kossuth-utcai templomhoz vitték a koszoruktól borított koporsót, a gyászkoesi előtt külön kocsit szállította a diszesnél diszesebb koszorukat. A templomban Szele György mondott a tőle megszokott ékesen szólással megható imát, mely kidolgozásában is valódi műremek volt. Az énekgyászadal után két gyászéneket zengett el, a közönség mély megindulással énekelte; „Menj el a te nyugalmadba, boldog lélek, követünk.“ S aztán kikisértük nyugvó helyére, hol Benkő Viktor joghallgató tartott még sirbeszédet s aztán Isten hozzádot mondunk a jótékonyangyalának a viszontlátásig a sirontuli életre! A rokonságtól kiadott gyászjelentés a következő:

„A. B. F. R. A. Alólirottak mély fájdalommal jelentjük, hogy a jó testvér, sógornő és nagynéne **ösv. Hegyi Mihályné** szül. Józsa Eufrosina Szilágyosomlyón szeretett rokonai körében, párheti súlyos szenvedés után élete 77-ik évében f. évi január 29-én este jobblétre szenderült. Ottani halotti szertartás után holtteste Debrecenbe szállítván, itteni temetése február 1-én délelőtt tíz órakor előbb Batthyány-utcai 3-ik számú házában, majd a Kossuth-utcai református templomban tartandó gyászszertartás után a Czegléd-utcai temetőben a családi sírboltban fog nyugalomra helyeztetni. Mely végtisztességtételre a rokonokat, barátokat, jó ismerősöket és tisztelőit bánatos szívvel meghívjuk. Debrecen, 1905. január 30.

Testvére: Józsa Kornélia ösv. Rácsok Istvánné Ilka és Etelka gyermekeivel; Néhai Józsa Livia gyermekei: Fényes Zoltán, Akos, Endre, Ilka. Néhai Józsa Hermína gyermekei: Benel Emil és Adél; Sógornője: Ösv. Józsa Gyuláné és gyermekei: Józsa Bella, férjezett dr. Timár Zsigmondné; Józsa Anna, férj. Balta Elemérné; Józsa Gyula; Ösv. dr. Józsa Györgyné kiskorú gyermekeivel. Pál római levele 14. r. 8. v.: „Akár éljünk, akár meghaljunk, az Uréi vagyunk.“

Be tudunk számolni a kiszenvedett nemes nő végrendeletének tartalmáról is. Szerető szívvel gondoskodott rokonairól, kik között első helyen néhai testvére, Józsa Gyula volt szilágyosomlyói gyógyszerész gyermekeiről emlékezett meg. Azután következtek a közcélok. A főiskolai tápintézet részére 4000, főiskolai ösztöndíjalapul 4000, a főiskolai énekgyász részére 2000, szegény főiskolai jó tanuló téli ruházzal való ellátása alapjára 4000, a református segélyegyletnek 2000, a nőegyletnek 4000, a városi ipariskolai iparostanoncok részére jutalomdíj-alapul 1000, a Csokonai kör részére 400, ugyanennek sirja gondozása feltétele mellett 1000 koronát hagyományozott. Ezeken kívül a szilágyosomlyói ev. ref. egyháznak 2000, szegény elemiiskolás tanulók segélyezésére alapul 1000, a szilágyosomlyói nőegyletnek 400, szilágyosomlyói szegény-alapul 400, az ottani szegények közt való kiosztásra 200 koronát rendelt. Egyenként 600—600 korona jut a borsodmegyei ónódi, a szabolcsmegyei téglási és a biharmegyei bályoki ref. egyházközségeknek. A bökönyi leányegyháznak anyaegyházzá való alakulására 4000 koronát, a budapesti protestáns árvaháznak 4000, az írók és művészeknek 1000, a budapesti egyetemen létesítendő ösztöndíj alapjául 4000 koronát hagyott. Jellemző az a gondoskodása, melynél fogva 16,000 koronát arra a célra rendelt, hogy annak kamatjaiból felváltva Szilágy, Szabolcsvármegyei és Debrecen városi

művelt de elszegényedett család leánya férjhezmenetekor segélyeztessék. A segélyt a nevezett helyeken illetékes esperesek és egyházmegyei gondnokok itélik oda, a tőkét az egyházkerületi pénztár fogja kezelni. A felvidéki menház mintájára alakítandó menház alapjára 20,000 koronát hagyott, azzal a kikötéssel, hogy az alaptőke 50,000 koronára növelendő meg, s felhasználása felől az erdelyi egyházkerület intézkedik. Hagyományozott még a debreceni tüzoltó egyletnek 200, a kárpát-egyletnek 200, az Emkének 2000 koronát. E hagyományok és korábbi nagy alapítványainak kifizetése után fenmaradó összeg három egyenlő részben lesz felosztandó az Emke, a Protestáns Irodalmi Társulat és a főiskolai közszükségleti pénztár közt. Hivatkozott végrendeletben azokra az alapítványokra, melyeket már régebben tett volt, melyek szerint a magyarországi református közalap részére 20,000, a debreceni ev. ref. felsőleányiskola részére szintén 20,000 és végül a debreceni főiskolával kapcsolatosan létesítendő egyetem javára 42,000 koronás alapítványt tett, a melyek tehát most a hagyaték terhére képezik. Jótékony célra tett hagyományának összege 150,000 korona körül van. Míg élt, legelőbb járt példaadásával a jótékony terén, maradvány szobrot emelt a gályarabságra hurolt protestáns lelkészek emlékének, alapítványt fizetett be a főiskolai pénztárba, melynek jövedelméből évenként az október 31-iki ünnepély alkalmára írott emlékbeszéd szerzője jutalmazandó, s a főiskolai tápintézetnél már előbb 2000 k. alapítványi összeget fizetett be. Igen sok jótéteményeit fel sem sorolhatjuk, csak annyit tudunk rólok, hogy a merre ment, a református egyházakkal mindenütt érezte lelkének kiváló erejét, a jótékonyt. Templomi építkezésekre, orgonákra, urasztali felszerelésekre a magyar hazaszeles határain minden irányban jelentékeny adományokat nyújtott. Arva leányokat nevelt és háziasított ki, kereszty gyermekei részére pedig pénzügyi betétekben külön-külön névre folyvást gyűjtött, melynek kézhez adását halála utánra rendelte el. Valóban az újabb időben a Lorántffy Zsuzsánnak s Pálóczi Horváth Máriák óta páratlanul tündökölt ő teljes földi életében utólrhetetlen jótékonyágával. Földi pályájának megfutása után pedig a jótettek újabb halmazával emelt magának soha el nem enyésző emlékoszlopot. Legyen mindnyájunk előtt áldott az ő emlékezete!

R. S.

Hegyi Mihályné szellemének.

*Lelked messzire szállt, hisz úgy sem volt az a fő! dé;
Vonta szünetlen az Ég, most ime végre felért.
Tábita! látod, ezernyi szemeknek harmata csillog,
Hol van az áldott kéz, mely letörölje puhán?
Haj! lehanyagla s a sir Te felőled néma tanu már...
Ámde az arra lehu'lt könny, sohaj áldva beszél!*

Sáfrány Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

Templomi szemle.

A nagy egyházak szokásos templomrendje szerint, a mit belső körökben szent verkli néven emlegetnek, a lelkészek egymásután sorban az összes templomokban szolgálnak. Ez a körülmény jelenleg megátol abban, hogy a múlt vasárnapi beszédekről beszámoljunk. A szolgáló lelkész urak nem szívesen veszik, ha a jövő héten ismétlődő predikációikat már az első alkalommal ismertetjük. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy e felfogás hibás. A jó predikáció nyer vele, ha fontosságára már előre felhívják a közfigyelmet. A szolgálat érdekének nincs ellenére, ha a beszéd tárgya már előzetes megbeszélés során is értesül a közönség. Az egyéni érzékenységgel azonban számolni kell s így csak egyszerűen jelezzük, hogy a Nagytemplomban *Dicsőfi József* beszélt a hamis biróról, a szegény özvegyről és az imádkozásról; a Kistemplomban *Uray Sándor* püspöki káplán a térről, az Újtemplomban *K. Tóth Kálmán* a farsangról és *Szele György* az ispotályban a templomba járásról, a Jézus feltalálásáról.

Bővebben lehet foglalkozni a *Jánosi Zoltán* predikációjával a homokkerti missiói egyházban.

Remek alkalmi beszéd ez, a melyet ettől a nagytehetségű lelkésztől már megszoktunk. Tárgya: „*A választások morálja.*“ Csel. 8, 20. alapján. Kitűnő már maga az alapigéje is: „*Péter pedig monda Simon mágusnak: a te pénzed veled egybe vesszen el, a ki azt állítottad, hogy az Istennek ajándéka pénzen vétethetik.*“

Bevezetés a Simon mágus esete és Samária megtérése. Főtétel a lélekvásárlás. Felosztás a múltban és ma. Alrészek: pénzt keres az ifjú a házasságban, pénzért eladó a hit, a haza, az üdvösség. Különösen megkapó a történelmi részben a bünbocsátó levelek árusítása s a mai állapotok festésénél az önző világ rajza.

Nehéz eldönteni, mi a beszéd sikerére nézve a fontosabb, a jól választott alapige vagy a beszéd maga?

Sokan kevés gondot fordítanak az elsőre, sokan viszont a kidolgozást hanyagolják el.

Az igazság az, hogy ha az alapige a beszéd tartalmát csattanósan fejezi ki az a hatást megkésztet. A nép sokszor nem képes figyelemmel kísérni a részletes előadást. De ha az egymásután sorakozó részletekben mindenütt útjelző jelöl a textus és a befejezett részleteket ismét az foglalja egy magasabb egységbe, a leggyengébb hallgató is meggyőzve és kielégítve távozik.

A régiak mesterek voltak a bravuros textus kikeresésében. Jánosi a nyomukba lép, a nélkül, hogy a beszéd tartalmát feláldozná annak.

— **Szatmári levél.** Nagytiszteletű Szerkesztő ur! Elsőben is néhány szatmári egyházi és iskolai hírekkel kezdem. A felsőbb leányiskola és tanítónőképző tanári kara közelebb egy házi estélyt rendezett az intézet javára, mely tisztán 1200 koronát jövedelmezett. A szatmári egyház orgona alapjára egy „Protestáns bál“-t tartott január 14-ikén, a Pannónia Szálloda termében, mely a szatmári farsangi mulatságok fénypontja volt. A németi egyház, szintén orgona alapjára a Vigadóban tart egy tánc estélyt. Megjegyzem hogy a két testvér egyház orgonája igen egy idős, a szatmári 1814-ben készült, s ezóta csak egyszer kellett javítani nagyobb költséggel. Sajátságos, hogy az egyházak ilyen módon igyekeznek összehozni az orgona költségeit, de hát ez már a mai bevett szokás. Vannak ugyan önkéntes adományok is, de e mellett rászorulnak az egyházak a „jókedvű“ adakozókra is.

A Loránffy Zsuzsánna egyesület jan. 21-ikén tartotta az idei negyedik estélyét, a németi egyház jan. 22-ikén a hetedik vallásos estélyt, mindig zsúfolt termekben. A Loránffy egyesület márc. 4-ikén rendez egy nagy estélyt a Pannoniában.

A tanítóképző intézet két alsó osztályába beiratkozott e tanévre 90 növendék. A kath. zárdával kapcsolatos tanítóképzőben a négy osztályban eddig 80-100 református leány tanult, az idén a 4 osztályban 21 ref. növendék jár. Ebből láthatni, hogy a ref. tanítóképző nálunk szükségét pótol. Azt mondják, hogy ne szaporítsuk az okleveles tanítónők számát, ne állítsunk nekik iskolákat. Hát ha mi nem állítunk, mennek a zárdába s ott szerzik meg a diplomát. Nem baj, ha a leányok oklevelet szereznek. Amerikában az elemi tanítókból 70% a nőtanító s nincs benne semmi veszély a tanügyre, sem a férfi munkaerőt le nem szorítják, mert az erősebb férfi az erősebb életpályákra vonul, hol a nők nem versenyezhetnek vele. — A nőkérdés nálunk okosan megoldandó szociális kérdéssé vált, előle kitérni nem lehet.

A képzőintézet számára a Szatmári egyház átadta az elemi iskolák által eddig használt 6 tanhelyiséget, az idén építettett a fentartó testület 4 nagy tantermet. Az intermátust már is kibővítette. Eddig 12 növendékre volt berendezve, most 20 belakó leány van. A gyakorló iskola négy elemi osztállyal már megnyílt, szept. 1-re rendszeresen megkezdik a növendékek a gyakorlati tanítást. Van külön betegszobája az intézetnek s tanszer szobák és egyéb szükséges helyiségek, úgy hogy az igazgató négy szobás lakásán kívül 20 kisebb nagyobb terem áll az intézet rendelkezésére. A felsőbb leányiskola és a főgimnázium tanárkara e tanévben is díj nélkül látja el a képző két osztályának óráit. Jövő tanévre már a fentartó testület betölti a pedagógiai tanszék s a gyakorló iskola tanítói állomását rendes tanerővel esetleg a mennyiségtani tanszék is, ha a testvér egyházmegyék megajánlják az évi rendszeres hozzájárulást tavaszi gyűléseiken a mihez reményünk van.

A képzőintézet hatása már is szembetűnőleg erősíti a felsőbb leányiskolát, a mit fokozni fog a felső leányiskolák állami támogatása, a mire kilátásunk van.

A vallásos nevelésre kiváló gondot fordít az in-

tézet. Téli vasárnapokon külön isteniszteletet tart a nagy zeneteremben, egyébkor a Szatmári templomban járnak a növendékek.

Szives kérelem a Debreceni Lelkészi Tár érdekében. Igaz tisztelettel és szeretettel kérem a hazai ev. ref. lelkészeket és lelkészi képzettségű tanárokat, hogy sziveskedjenek még ki nem adott becses gyakorlati papi dolgozataikat a Debreceni Lelkészi Tárban (Gyakorlati Ev. Ref. Papi Lexikon) leendő közlés végett hozzám *mielőbb* elküldeni. Szivesen fogadok mindenkitől bármelynemű papi dolgozatot, de mindenek felett közönséges, ünnepi és különösebb alkalmi egyházi beszédek, aztán nem alkalomhoz és személyekhez kötött általános, mindenkor használható liturgiai dolgozatokat, mert ilyenekben van érthető hiány. A Tár III. kötete ez év őszére fog megjelenni. Debrecen, 1905. jan. 28. S. Szabó József, a Debreceni Lelkészi Tár szekesztője.

Vagyon kimutatás a debreceni ev. ref. egyház vagyoni állapotáról 1903. év végén I. Tőkepénztár tőkepénz álladéka az 1903. évi zárszámadás szerint: 169.051 k 65 f. A) Mária Terézia-féle *árvatartó alap* tőkepénz álladéka 1903. évi zárszámadás szerint 610165 kor. 65 fill., B) tartalék és árvaházi építési alap 149672 kor. 52 fill., C) özv. Farkas Istvánné ev. ref. leányárvaház alap 459.08 k. Összesen: 760.297.25 k. XIV. *Felsőbb leányiskola* (nőnevelde) alapja 1903. évi zárszámadás szerint tőkepénz: 39.831.19 k. Ugyanennek jövedelmező ingatlana: 26202 k. Ugyanennek nem jövedelmező ingatlana: 250.000 k. Összesen: 316.033.19 k. *IX-XIX-ig alapítványi pénztárak* tőkepénz állaga 1903. évi zárszámadás szerint: 1.357.256.44 k. A debreceni ev. ref. egyház használatában levő jövedelmező ingatlanok értéke az 1903. évi vagyonszámla szerint: 987.404 k., nem jövedelmező ingatlanok értéke: 2.061.110.74 k. Összesen: 3048.514.74 k. Összes vagyon: 5.651.103.275.651.103.27 k. Az egyház használatában levő 1903. évi vagyonszámla alapján összeállította Debrecenben, 1905. évi január hó 4. *Nagy László* ev. ref. egyházi számvevő.

A debreceni ref. főiskolán, az akadémiai szakokon a következő tanárok fognak prelegálni a folyó tanév második felében: A) *A theologiai szakban.* Balogh Ferencz. Tantárgyai: Ker. egyháztörténelem (IV. korszak), heti 3 órában. Dogmatörténelem (ujkor), heti 3 órában. Magyar prot. egyháztörténelem, heti 3 órában. Ker. egyháztörténelem (II. korszak), heti 3 órában. Csiky Lajos. Tantárgyai: Ker. erkölcstan, heti 3 órában. Lelkipásztorkodástan és katechetika, heti 3 órában. Sónoklati gyakorlatok, heti 2 órában. Anyakönyvvezetés és lelkészi hivatali kiadványozás, heti 2 órában. Belmisszió (spec. coll.), heti 1 órában. Dr. Erdős József. Tantárgyai: Újszövetségi exegesis, heti 4 órában. Újszövetségi biblia theologia, heti 3 órában. Újszövetségi görög nyelv, heti 2 órában. Sass Béla. Tantárgyai: Oszövetségi írásmagyarázat, heti 3 órában. Héber nyelvtan, heti 3 órában. Bevezetés az ószövetségbe, heti 3 órában. Eröss Lajos. Tantárgyai: Dogmatika, heti 6 órában. Vallásbölcselet, heti 3 órában. B) *A jog- és ál-*

lamtudományi szakban. Dr. Kovács Sándor. Tantárgyai: Római jog (Pandekták), heti 8 órában. Dr. Ozory István. Tantárgyai: Büntető jog, heti 5 órában. Nemzetközi jog, heti 3 órában. Összehasonlítás a német birodalmi büntető törvény s a magyar büntető törvények között, heti 2 órában. Dr. Bartha Béla. Tantárgyai: Nemzetgazdaságtan rendszere s irodalma (folytatás), heti 2 órában. A magyar egyenes és fogyasztási (kivetett) adók, heti 2 órában. Allamgazdaságtan (Pénzügytan), heti 4 órában. Dr. Helle Károly. Tantárgyai: Peres és perenkívüli eljárás, heti 5 órában. Kereskedelmi és váltójog, heti 4 órában. Dr. Haendel Vilmos. Tantárgyai: Magyar közjog, heti 6 órában. Közjogi Special, heti 2 órában. Dr. Jászi Viktor. Tantárgyai: Magyarország statisztikája, tekintettel az Európai államok statisztikájára, heti 6 órában. Közigazgatási jog (folytatás, sp. coll.), heti 4 órában. Dr. Tóth Lajos. Tantárgyai: Magyar magánjog, heti 6 órában. Telekkönyvi rendtartás, heti 3 órában. Dr. Kun Béla. Tantárgyai: Egyetemes európai jogtörténet, heti 5 órában. Egyházi és állami házasságjog, heti 3 órában. Magyar jogfejlődés a 18. században, heti 2 órában. C) *A bölcseleti szakban.* Balogh Ferencz. Tantárgya: Angol nyelvtan (kezdőknek), heti 3 órában. Dr. Erdős József. Tantárgya: Német nyelv és irodalom, heti 2 órában. Dr. Öreg János. Tantárgyai: Bölcselet története, heti 4 órában. Aesthetika, heti 2 órában. Neveléstan, heti 2 órában. Bölcseleti erkölcstan, heti 2 órában. Módszertan, heti 1 órában. Francia nyelv (kezdőknek), heti 2 órában. Francia nyelv (haladóknak), heti 2 órában. Dr. Ferenczy Gyula. Tantárgyai: Művelődés történet, heti 4 órában. A XIX. század szabadságharcai, heti 2 órában. Dr. Tüdös Kálmán. Tantárgyai: Törvényszéki orvostan, heti 2 órában. Közegészségtan, heti 2 órában. Mácsai Sándor. Tantárgya: Egyházi és műének, heti 2 órában.

Pályázatok a szoboszlói papságra. A szoboszlói ev. ref. lelkészi állásra 23-an pályáztak. Dr. Baltazár Dezső esperes elnöklete alatt Szoboszlón 26.án d. e. ajtetett meg a lelkészjelölés. A jelölő bizottság tagjai voltak esperesen kívül Kiss Ferencz p. ladányi lelkész, Lengyel Imre tanácsbíró, Hetey Ignác és dr. Malatinszky József. A 23 pályázó közül 18 jelöltetett, a többi pályázó képesítése nem találtatott megfelelőnek. A kijelöltek közül jeles képesítéssel bírnak: Szabó Antal balmazújvárosi, Verness István körösnagyrévi, F. Varga Lajos nagyrábéi, Rác Károly szapárfalvai. Mészáros Lajos saápi, Vásárhelyi Zsigmond szamosujlaki lelkészek. Jó képesítést tudnak felmutatni: Csia Kálmán etédi, (Háromszék) Murányi János somogy-bálványosi, Tóth József körösladányi, Bélteki Lajos mándoki, Janka Károly homonnai (Zemplén), Szilágyi Imre nyirbogáti lelkészek és Uray Sándor debreceni segédlelkész, kielégítő osztályzattal bírnak: Kerekes János larcikai, Csutoros Albert érendrédi, Makai Elek fenesi, Paulai Viktor M. Gy.-monostori (Marostorda m.) Konez Sándor tekeházai (Erdély) rendes lelkészek.

Bocskay ünneplése. Míg Debrecenben és a hajdudöföldön Csokonai ünneplése miatt átsiklottunk a nagy Bocskay ünneplésén, máshol a nagy magyar szabadsághős és államférfi emlékének áldoznak a hazafiak. Példányként említjük fel, hogy a kolozsvári egyetemi ifjuság kebléből alakult „Bethlen Gábor kör” sikereinek számát egygyel ismét megszorította az a fényes ünnepély, melyet vasárnap este rendeztek a református papnevelő intézet dísztermében. Nagyfokú érdeklődés kísérte az estélyt, a melyet *Bocskay Ist-*

ván erdélyi fejedelem emlékeztére szentelt a hazafias ifjuság. A disztermet előkelő közönség foglalta el és nagy tetszésnyilvánításban részesítette a szereplőket, a kik közül Nagy Károly tanár és a református pap-növendékek arattak osztatlan sikert. Nagy Károly egy emlékbeszédben méltatta Boeskey érdemeit, mire az ifjuság a 21-ik honvéd gyalogezred zenekara közreműködésével szépen sikerült zeneszámokat adott elő.

— **A Csokonai emlékének** szentelt diák drámát tekintettel a nagy érdeklődésre, szombaton és vasárnap adja elő újra a tizenhárom tógátus deák, akik az évfordulón is bemutatták. A játék személyei:

Elnök — Kolozsváry Mihály.
Szénior — Makay Kálmán.
Íródeák — Baróthy István.
Advocatus — Halász András.
Orator — H. Kiss Pál.
Poéta — Tóth Sándor.
Theologus — Miszti Mihály.
Juratus — Adorján István
Első felavatandó — Létay Pál.
Második felavatandó — Dózsa Jenő.
Krónikás — Szilágyi Dezső.
Órálló — Kerekes Béla
Fuvolás — Alföldi Béla.

— **A Csokonai édes apjának ke esztlevele.**

A Csokonai szüleiéről írott tárcában a Csokonai nagy apjáról is szó esett, a győri ekklezsia predikátoráról. Az itt becsuszott toll hiba kiigazításául, (a közleményben a nagy apa neve Lászlónak íratott), közöljük a Csokonai édes apjának keresztelési anyakönyvi kivonatát, mely egyébként is érdekes emlék és azt bizonyítja, hogy a mi eleink a keresztelés örvendetes alkalmatosságával sok komákat és komaasszonyokat hittanak. Ao. 1747. die 25. Sept. Szülék nevei: Tiszteletes Csokonai László Predikátor Ur. Gyermekek neve; *József*. Keresztatyák s anyák: Tiszt. Komáromi Pál uram, Nemzetes Buus István uram, Csapó József ur. N. Horváth K. Mihály ur, N. Patonai János kapitány ur, N. Rátz Gergely és N. Horváth Katsi István ur, N. Ott Kristóf ur. N. Gyulainé asszony. Fürdős Imréné asszonyom. Habermajerné asszonyom. Nagy Andrásné asszonyom. Boráros Ferentz, Thót Márton, Szabó János, Varga János, Kovács István.

— **A városi közgyűlésből.** A jan. 31-én tartott városi közgyűlésből feljegyezzük *Herczeg Mihály* tanító ur felszólalását, a városi kompetencia fa rossz-sága miatt, melyet a tanárok és lelkészek, egyházak és iskolák a nemes várostól kapnak. Az az hogy nem is kapnak, mert egy iskola napokig szünetelt a hideg termék miatt. A polgármester megnyugtató választ adott. A gyűlésben tárgyalták a Homokkertiék kérvényét és 400 koronát adtak az ottani lakosok közvilágítási szükségleteire. Megszavazták a Debrecen-nagykállói vasut újabb engedélyezésének is a már régebben megajánlt 200,000 koronát, de csak akkor fizetik, ha a vonalat, mely Pallag, Sámson érintésével halad, egészen kiépítik.

— **Elhunyt főgondnok.** Vasárnap délután temették el Kállay Imre hajdunánási földbirtokost, a református egyház főgondnokát. Kállay Imre korábban a városnak hosszú ideig volt főjegyzője, majd egy ízben polgármestere is. Azután mint takarékpénztár igazgató tevénykedett. Nagy részvét mellett temették el.

— **Az ifjuság Csokonai sirjánál.** Hétfőn dél-

után a debreceni főiskola hallgatói zarándokoltak a nagyköltő sirjához, hogy temetésének századik évfordulóját megünnepeljék. Az ifjak a sirnál néhány Csokonai dalt énekeltek el, azután pedig egyik hallgató Csokonairól mondott emlékbeszédet.

— **Kossuth válasza a diákságnak.** A debreceni diákság az ellenzék fényes diadala alkalmából szombaton üdvözlő táviratot küldött *Kossuth* Ferencnek. A függetlenség-párt vezére a következő táviratban köszönte meg az üdvözlőt: A debreceni főiskola szeniorának Debrecen. Történelmi hazafiságu debreceni főiskola ifjuságának üdvözlését meleg köszönettel viszonzom. *Kossuth* Ferencz.

— **Miniszteri köszönet.** Berzeviczi Albert oktatásügyi miniszter özv. Öri Mihályné debreceni lakosnak azon alkalomból, hogy a siketnémák debreceni intézete céljaira 100 korona adományt adott, köszönetét fejezte ki

— **Feljegyzésre méltó karácsonyi ajándék a sasi egyháznak.** Nagytiszteletű szerkesztő ur; „A tiszsa sasi ev. reform. egyház presbiteriumának megkeresésére, Tiszsas község képviselőtestülete a mult év végén egyhangulag elhatározta, és ezen határozatot dec. 22-én jásznagykunszolgok vármegye közgyűlése is helybenhagyta, hogy a több mint 100 éves megrepedezett templom renoválására egyházunknak 3682 koronát ajándékoz. Midőn ezen ajándék a harmadrésze 1279 kor. 24 fillér egyházunk pénztárába a napokban már be is fizettetett, lelkipásztori kedves kötelességemnek vélek eleget tenni, ha e maga magát dicsérő szép ajándékért a község derék képviselő testületének e becses lap hasábjain is hála köszönetet nyilvánítok.

A mi kis egyházunk életének történetében arany betűkkel lessz feljegyezve ezen szép adomány, és a tettek ékes szavával fogja hirdetni a hálás utódoknak, hogy a XX. század kezdete nem olyan egyháziatlan, mint azt sokan hirdetik, sőt nekem, ki esen des paróchiámon közel egy negyed század óta figyelem, az egyházi élet lüktetését, úgy tetszik, mintha az egyházi élet ébredésének hajnal pirját látnám felragyogni. Adja Isten, hogy így legyen!“ Tiszsas, 1905. Jan. 31. *Sarkadi N. Imre* lelkész.

— **Csokonai ünnepek.** Míg Debrecennek országos irodalmi ünnepe elmaradt a képviselő választások miatt, addig országszerte számos helyen meggyújtották a kisebb emléktüzeket Csokonai halálának százados évfordulója alkalmából. Természetesen az oltártüzet elsősorban a középiskolák s azokban az önképző körök gyújtották fel. Nem is említve, hogy Debrecennek minden rendű tanuló ifjusága áldozott már vagy készül áldozni Csokonai szellemének, így p. o. a kereskedelmi akadémia, felsőbb reáliskola stb. tudtunkkal emlékünnepet rendeztek ez alkalomból a békési ev. ref. a jászberényi állami és a nagykanizsai piarista gymnasiumok önképzőköre. Ez ünnepek mindegyikén felelevenítették a sokat szenvedett költő képét, mindenütt elszavalták vagy eldalolták egy-egy mély érzésű vagy csapongó jó kedvű költeményét. Az iskolákon kívül a szabad liceumok igyekeztek leróni a kegyelet adóját. Így a debreceni szabad iskolának Csokonairól szóló tanítását nem számítva, kegyeletes ünnepet tartott a temesvári és a dézsi szabad liceum. A Csokonai-kör, amennyire tehette, szívesen hozzájárult az emlékünnepek sikeréhez; például Nagykanizsára elküldötte meglevő Csokonai dallamait, Dézsre pedig Kuthi Sándornak

a legutóbbi Kazinczy pályázaton megjutalmazott ódáját. Bizonyára még számos Csokonai ünnepről fogunk hírt adhatni.

— **Halálozás** Mint részvétellel értesülünk a ref. főgimnázium fiatal tanárát *Nyáry Bélát*, szerető édes anyja váratlan elhunytával nagy veszteség érte. Az elhunyt uri nő, szerető édes anyja temetése Szombaton f. h. 4-ikén leendő Béke poraira: — Elhunytak még a napokban Debrecenben: Polgár *Böszörményi Pálné* sz. Liptvai Eszter, Czeglédy András, *Foltényi Vilmos* a derék nyug. debreceni színész, az egész város Foltényi bácsija 84 éves korában. Pihenjenek eszedesen. — A vidéknek is van egy irodalmi érdekű gyászja. Mint Szatmárból tudósítanak *Ozv. Jakó Pálné* híripi és ivacsói *Böszörményi Kata* uraszonny, a Tompa Mihály egykori ideálja és elérhetetlen csillaga 80 éves korában, Batizon elhunyt. A derék urnót, a páratlan hitvest és édes anyát, kit a tekintélyes Jakó, Helmecci, Böszörményi, Boros családok gyászolnak, Hajdu Zsigmond püspökittkár temette. A. B. F. R. A.

— **Fogfájást és szájbüzt azonnal megszüntet** a „Plombus” amerikai önplombázo szer. Bővebbet a lapunk mai számában közzétett hirdetésben.

Szerkesztői üzenet.

V. Zs. Sz. U. Magán levél meg. — T. I. Körösi. Adni fogom. — F. V. L. Nagyrábé. Levelet írok, kérésemet, ha lehet teljesítsd. — K. E. Kölese. Köszönöm, mi d a kettőt megkaptam. — S. I. T. Sass. Derék község, jó volna példát venni más helyeken is. — L. L. G. M. Tur Megkapta e a könyveket? Beérkezett művek: Magyar Bölcsészeti dr. Pályi Ede, Sárospataki Füzetek,

A barsi ev. ref. egyh. megye népies kiadványa. Hare az egy gyermek rendszer ellen, Harsányi: Pál apostol. — **Debreceni lelkész tár.** A terjedelmes munkátott csak a jövő számban adhatom le.

Tartalomjegyzék: Honszerlem. Gróf Vay Gáborné. — Viharban. Dr. Ferenczy Gyula. — Tárca: A berkeszi kastély színváltozása. — A zsinat munkája. Dr. Baltazar Dezső. — Nyílt kérdés Rózsa Sándor coll. és egyházkerületi pénztárnok urhoz. Sáfrany Lajos. — Nyílt és őszinte válasz a nyílt kérdésre. Rózsa Sándor. — T a n ü g y: Az országos református tanáregyesület közgyűlése. — É p t e s t — é p l é k. Patiens. — A vallásóra helye az órarendben. — A nők doktorra avatása. Iskola az erdőben. Deutsche Schule. — K ö z l e t ü n k: Hol építsük fel az új gymnasiumi épületet? Vaskalap. — Csokonai álom. Vén diák — K ü l f ö l d: Az evangélium Ausztriában. Vándor. — G y á s z r o v a t: Hegyi Mihályné. R. S. Sáfrany Lajos. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: DR. FERENCZY GYULA.

Pályásat kápláni állásra.

A bojtói ev. ref. lelkész, nt. Csillag Lajos ur mellé segédlelkész kerestetik. Javadalma teljes ellátás mellett a mosatáson kívül évi 600 korona, melyből 100 korona uti költségül adatik. Kötelessége a hajlott koru 70 éven felüli agg lelkész mellett az összes teendők végzése. Lélekszám 1200. Jelentkezni lehet e lapok szerkesztőjénél vagy a theol. dékán nt. dr. Erdős József urnál.

Hasznos és kell tudni mindenkinek,

hogy **Debrecenben, Piac-utca 51. sz.**

a Csanak fűszer üzlete mellett levő

Ruha Csarnok feloszlik

és az ott rakáron levő minden alkalomra szükséges

férfi- fiu és gyermek ruha

mig a készlet tart mesés olcsó árért lesz eladva.

**Mindenki ragadja meg ezen alkalmat mert ott kevés
pénzért nagy bevásárlást tehet.**